

ORTADOĞU ENERJİ VE SAVAŞ...

Ali YİĞİT

Elektrik Mühendisi
EMO Ankara Şubesi Yayın Kurulu Üyesi
aliyigit59@gmail.com

***18-19 Mayıs 2013 tarihlerinde düzenlenen “Toplumcu Mühendislik Mimarlık Günleri” etkinliğindeki “Türkiye ve Ortadoğu Enerji Politikaları” panelinde yapılan konuşmanın bant çözümüdür.**

Orta Doğu coğrafyası çok eski çağlardan itibaren insanlık için önemli merkezlerin başında gelmiştir. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması ve tek tanrılı dinlerin merkezlerinin burada bulunması Orta Doğu'yu ekonomik ve politik açıdan önemli kılmıştır. Birçok medeniyetin doğuşuna ve gelişmesine de ev sahipliği etmesiyle tarihsel önemini asla yitirmeyen bir bölgedir. Orta Doğu'yu önemli kılan olgulardan biri İngilizler'in 10 yıllık çalışması ile 17 Kasım 1869'da uluslararası ulaşımına açılan Süveyş Kanalı'dır. Süveyş Kanalı, Mısır topraklarında bulunan ve Akdeniz ile Kızıldeniz'i birleştiren 161 km uzunluğunda yapay su yoludur ve Uzak Doğu'ya giden gemilerin yolunu kısaltmaktadır. Bugün için Ortadoğu'yu asıl önemli kılan ise 1800'lerin sonlarına doğru keşfedilen Orta Doğu petrolü olmuştur. 1. Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren büyük aktörler sahneye girmiş ve Orta Doğu petrolünü yönetme hamlelerinde İngiltere ve Fransa başrolleri paylaşmıştır. ABD bu dönemde Orta Doğu'da daha çok misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuş, ekonomik alanda bir paydaş olamamıştır.

Orta Doğu'nun petrol bakımından sahip olduğu zenginliğin boyutları esas olarak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra fark edilmeye başlanmış ve büyük çaplı üretimler bu dönemden sonra gerçekleşmiştir. Orta Doğu petroleri uzunca bir süre dünyanın diğer bölgelerindeki petrol alanlarında olduğu gibi batılı büyük petrol şirketlerinin hâkimiyetinde kalmıştır. Batılı petrol şirketlerinin Orta Doğu petroleri üzerindeki hâkimiyetine karşı ilk ve en önemli girişim 1960 yılında OPEC'in (Organisation of Petroleum Exploration Countries) kuruluşu olmuştur. OPEC'in kuruluşu öncesinde, Orta Doğu'nun petrol üreticisi ülkeleri, şirketlere karşı kendileri açısından daha iyi şartların temini için tek tek mücadele ederken, OPEC'in kuruluşu ile şirketlere karşı bir birlik sağlanmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın galiplerinden biri olan ABD'nin savaşın sonraki temel stratejisi; kapitalist sistemin dünya genelinde

devam ettirilmesi ve kapitalist sistemin jandarmalığına soyunmuş olmasıdır. Bu yönelime uygun olarak 1944 yılında ABD önce kendi içinde bu stratejiye uygun kararlar almış ve daha sonra da Bretton Woods toplantısıyla diğer ülkelere de kendi kurallarını kabul ettirmiştir. Tabi ki ABD'ye hegemonya sağlayan asıl faktör kendi ülkesi dışında dünyanın değişik bölgelerinde 70'in üzerinde kara, hava ve deniz üslerinin varlığı olmuştur. Bu askeri güçle çoğu kez doğrudan müdahale etmese bile müdahale etme potansiyeliyle dünyadaki hegemonyasını rahatlıkla sürdürebilmektedir. 1973 petrol krizine kadar dünyada petrolün sonsuz ve ucuz olduğu gibi bir varsayım ile tüm dünya enerji üretiminin büyük kısmını petrole dayalı olarak kurgulamıştır. 1973 petrol krizinden sonra petrole dayalı enerji üretimi riskli görülmüş ve alternatif enerjilere yönelinmiştir. Ancak otomotiv sektöründeki inanılmaz büyüme petrole olan talebi azaltmamış aksine yıllar itibarıyla artırmıştır.

Dünyada en çok petrol tüketen 15 ülke sıralamasına bakarsak;

2011 Yılında en çok petrol tüketen ülkeler	
Ülke adı	Günlük tüketimi Bin varil
ABD	18.835,00
Çin	9.790,00
Japonya	4.464,00
Hindistan	3.292,00
Rusya	3.145,00
Sudi Arabistan	2.817,00
Brezilya	2.594,00
Almanya	2.400,00
Kanada	2.259,00
Güney Kore	2.230,00
Meksika	2.133,00
Fransa	1.792,00
İran	1.694,00

Dünyada en çok petrol üreten 15 ülke sıralamasına bakarsak;

2011 Yılında en çok petrol üreten ülkeler	
	Günlük üretim
Ülke adı	Bin varil
Sudi Arabistan	11.153,00
Rusya	10.229,00
ABD	10.107,00
Çin	4.303,00
İran	4.234,00
Kanada	3.665,00
BAE	3.096,00
Meksika	2.959,00
Brezilya	2.687,00
Kuveyt	2.682,00
Irak	2.635,00
Nijerya	2.528,00
Venezüella	2.470,00
Norveç	2.007,00
Cezayir	1.884,00

Yukarıdaki tablolardan görünen şudur; ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin tümü petrolde dışa bağımlıdır. 2011 yılı verilerine göre ABD petrol ihtiyacının % 46'sını, Çin %56'sını, AB ülkeleri ise hemen hemen tamamını dışarıdan temin etmektedir. Kısa vadede petrol yerine geçecek başkaca bir enerji kaynağı olmadığından petrol üzerine kavgaya sürecektir.

Dünyadaki bilinen petrol ve gaz rezervlerine bakacak olursak;

2011 Yılı bilinen petrol rezervleri dağılımı	
Ülke/bölge/kıta	Yüzdesi
Orta Doğu	48,10
Güney Amerika	19,10
Kuzey Amerika	13,20
Afrika	8,00
Bağımsız Devletler Topluluğu	5,30
Asya Pasifik	2,50
Avrupa	0,40
Diğer	3,40

2011 Yılı bilinen gaz rezervleri dağılımı

Ülke/bölge/kıta	Yüzdesi
Orta Doğu	38,40
Bağımsız Devletler Topluluğu	35,80
Asya Pasifik	8,00
Afrika	7,00
Kuzey Amerika	5,20
Güney Amerika	3,60
Avrupa	0,90
Diğer	1,10

Tablolardan da görüleceği gibi Orta Doğu hem petrol hem de gaz rezervi konusunda dünyanın en zengin bölgesi konumundadır. Zaten bu durum tek başına Orta Doğu'yu önemli kılmaktadır.

ABD'nin Orta Doğu projesi, Orta Doğu petrollerine bağımlılıktan çok ekonomik anlamda Orta Doğu'ya bağımlı olan ülkelere yöneliktir. ABD Ortadoğu'daki petrol ve enerji piyasasını kontrol ederek potansiyel rakiplerini de kontrol edebilmektedir. Ortadoğu'yu kontrol etmek demek, petrol satarak çok para elde etmenin ötesinde rakiplerin ekonomik gücünü kontrol etmek demektir. ABD'nin Ortadoğu'ya bakışı bu perspektiftir.

Körfez Savaşı sürecinde Körfez'e müdahale konusunda AB'nin geri durmaya çalışmasının temel nedeni enerjisinin büyük bölümünü Orta Doğu'dan sağlıyor olmasıdır. ABD'nin oraya müdahalesiyle daha büyük enerji faturalarıyla karşılaşp ekonomisinin sıkışacağına farkında olan AB, 2003 Irak müdahalesinde bu nedenle çekinceli durmuştur. Ancak İtalya ve Hollanda başta olmak üzere bazı AB ülkeleri ABD yanında yer almış, AB bütünlüklü bir yapı gösterememiştir. ABD'nin Körfez'e müdahalesiyle üretim aksamış, Çin ve AB bundan etkilenmiş ancak bu kez ABD'nin askeri anlamda en büyük rakibi olan Rusya büyük bir petrol geliri elde etmeye başlamıştır.

Savaşı sürdürmek her zaman ABD'nin işine gelen bir strateji değildir, bazen de barışçıl davranması gerekmiştir. ABD'nin 2. Dünya Savaşı sonrası siyasi çizgisine

baktığınızda dönemsel olarak bazen saldırgan bazen de 'barışçıl' bir hat tuttuğunu görürüz. Barack Obama dönemi de sıcak müdahalelerin olmadığı bir dönemdir. Savaşı ABD adına taşeron devletler sürdürmektedir. ABD önümüzdeki 25-30 yıllık küresel savunma stratejisini Asya-Pasifik'e kaydırmış durumdadır ve Orta Doğu'da en çok işine gelen durum 'istikrar'dır.

Bu istikrarın adı Büyük Ortadoğu Projesi'dir. Bu proje öz itibarıyla İslami motiflerle süslenmiş 'ılımlı İslami iktidarların' başa gelmesi ve ABD'nin liberal ekonomi politikalarının hayata geçirilmesinin sağlanması sistemidir.

Bu sistemi hayata geçirmek için en büyük engel ise Orta Doğu ve Akdeniz coğrafyasındaki mevcut iktidarlardır. Akdeniz ve Ortadoğu'ya baktığınızda -buna Türkiye'yi de dâhil edebilirsiniz- en tipik özellikleri anti demokratik olmalarıdır.

Türkiye'de iktidarın seçikle belirleniyor olması demokratik olduğu anlamına gelmemektedir.

Örneğin Libya anti demokratik bir ülkedir ama Libya'da hayat ucuzdur. Çünkü her şeyi devlet sağlamaktadır. Oysa bunların ters yüz edilmesi buralara da kapitalist ilişkilerin yerleşmesi, küresel sermayenin buralara mal satabilir hale gelmesi, buradaki halkların da ucuz iş gücü olarak kullanabiliyor olması istenmektedir.

2010 yılı Kasım ayında Tunuslu bir seyyar satıcı olan Muhammed Buazizi'nin kendisini yakarak başlattığı isyan Tunus'ta iktidarı değiştirmiş ardından bütün Arap ülkelerinde peş peşe isyanlar çıkmıştır. Bunların çoğu ABD'nin ya da oradaki küresel sermayenin işine gelmediği için hemen askeri önlemlerle bastırılmıştır. Bu yüzden

Suriye'ye demokrasi götürme iddiası çok inandırıcı değildir. Başta Suudi Arabistan olmak üzere ABD'nin Orta Doğu'daki sadık müttefiklerinin tümünde demokrasi yoktur.

Asıl iktidarın değiştirilmesi gereken, ABD açısından kritik önem taşıyan ülke Mısır olmuş, burada ise isyan devam ettirilerek iktidar değiştirilmiştir. Her altüst oluştan sonra iktidar değişmekte ve her zaman örgütlü yapılar kazanmaktadır. Buralarda en örgütlü güçler İslamcı Hareketler olduğundan Mısır'da da mevcut yönetim iş başına gelmiş ve hemen bir takım liberal uygulamalara başlamıştır. Ardından Libya gündeme gelmiş burada örgütlü bir muhalefet olmadığından NATO devreye sokularak Kaddafi iktidarı sonlandırılmıştır. Devamında da Libya petrollerine el konmuştur.

Daha sonra Kuveyt, Sudi Arabistan, Umman, Cibuti, Katar başta olmak üzere bir dizi ülkede küçük çaplı isyanlar çıktıysa da isyanlar anında bastırılmıştır.

Libya'daki iktidar değişikliğinden sonra 'Arap Baharı'nın en kritik ülkesi Suriye olmuştur. Suriye'yi önemli kılan asıl neden de ABD'nin asıl düşmanı olan Rusya ve İran'la sürdürdüğü sıcak ilişkilerdir. Hatta Rusya'nın Orta Doğu'daki tek askeri üssü de Suriye'dedir. Ancak Suriye'de de tıpkı Libya'da olduğu gibi yerleşik/örgütlü bir muhalefetin olmamasından kaynaklı ABD adına bu Savaşın taşeron bir ülke tarafından sürdürülmesi gerekmektedir. Taşeron ülke olarak Türkiye seçilmiş daha Suriye'de çatışmalar bugünkü denli artmadığı ve kaydadeğer bir mülteci akını olmadığı halde Suriye sınır bölgelerine mülteci kampları hazırlanmıştır. Bugün gerçekten Suriye'de bir insanlık dramı yaşanmaktadır. Bu dramın en büyük sorumluları Suriye'de iktidarı değiştirmeye soyunan Türkiye başta olmak üzere petrol paralarını direnişçilere aktaran Sudi Arabistan ve Katar'dır.

Suriye'de yerleşik muhalefet olmamasından kaynaklı başkaldırının etkisi beklentiyi karşılamamış, ancak başkaldırıcıyı sürdürmeye aday radikal islamcı hareket militanları Afganistan'dan, Çeçenistan'dan uçaklarla taşınarak Türkiye'ye aileleriyle kamplara yerleştirilmiş ve buradan Suriye'ye geçişleri sağlanarak savaş devam

ettirilmiştir. Tunus'tan başlayarak Suriye'ye kadar olan süreçte 150.000 bin insan ölmüştür ve bunun 90.000'i de Suriyeli'dir. Suriye'de insanlar öldürülmeye devam etmekte ancak iktidar değiştirilememektedir.

Türkiye'nin uluslararası güçleri devreye sokma talebinin BM'den çıkma olasılığı Çin ve Rusya'nın muhalefeti nedeniyle mümkün değildir. AB'nin de Esad sonrasına yönelik radikal islamcılarının geleceği korkusu uluslararası müdahaleyi engelleyen bir başka faktördür.

Türkiye burada kantarın topuzunu öyle kaçırmıştır ki kendisine verilen taşeronluk görevini asli müteahhitlik zannederek Kuzey Irak petrollerini oradaki Kürt Yönetimi ile anlaşarak Türkiye üzerinden dünya pazarlarına taşıma girişimlerinde bulunmuştur. Ancak ABD yeniden devreye girmiş ve petrol taşıma işine ABD'li şirketler de ortak edilmiştir. Bu petrol anlaşmasından tek rahatsız olan ABD değildir. Merkezi Irak hükümeti 'bölgedeki petrolü orada yerel yönetimle anlaşma yaparak taşıyamazsın burada ben de varım' diyerek yeniden devreye girmeye çalışmaktadır.

Geçtiğimiz aylarda Kürt Peşmergelerle Irak ordusu Kerkük'te karşı karşıya gelmiş ancak ABD'nin müdahalesi ile sıcak çatışma şimdilik engellenmiş fakat sorun çözülememiştir. Bu sürecin kolay geçmeyeceğini öngörmek gerekir. Yeni Osmanlılık söylemiyle Orta Doğu'da Türkiye'nin emperyal işlere girişi o kadar da kolay kabul görecektir bir durum değildir. Yeniden BOP'a döndüğünde; projenin en önemli parametrelerinden bir tanesi mevcut yönetimleri yıkıp yerine 'ılımlı İslamcı yönetimler' oluşturmaktır. Bu işi yaparken de muhalif olma potansiyeli taşıyan tüm yapıların iktidardan bir şekilde uzaklaştırılması ve İran eksenli 'Şii Hilali'ne karşı 'Sünni Hilal' oluşturulması hedeflenmektedir. Gerek Türkiye'de gerek Arap coğrafyasında muhalif olanlar başta Aleviler ve gayri müslimler olmak üzere çeşitli etnik ve dinsel azınlıklar sünni eksenin dışında kalan yapılar olarak değerlendirilmektedir.

Suriye 'sünni olmayan iktidarı' ile tüm radikal islamcı örgütlerin de baş hedefi haline getirilmiştir. Suriye'de bugün büyük çoğunluğu lejyonierlerden oluşan çeşitli

radikal islamcı örgütler iş savaşa taraf olmaktadır. Bunların belli başlıları; İslami Özgür Şam Hareketi, Nusret Cephesi, Tevhid Grubu ve Muhacirler Grubu'dur*. Sorun sadece Suriye'de yaşanmamakta, aynı zamanda hem etnik hem de dinsel bir mozaik olan Hatay'da da aynı lejyonier örgütler halkı terörize ederek etnik ve dinsel yapıyı değiştirmeye çalışmaktadırlar. BOP'un 'ılımlı islam' diye lanse etmeye çalıştığı iktidarların hedefi isyan etmeyen ve şükürcü bir neslin yaratılmaya çalışılmasıdır. Müslüman genç yetiştirme, imanlı genç yetiştirme adıyla sunulan proje de öz itibarıyla aynıdır ve kolay sömürülmeye açık yapılar yaratma çabasıdır.

ABD'nin istikrar diye adlandırdığı Ortadoğu ve Akdeniz'de sömürü düzeninin çok daha kolay yürüyeceği yöntem budur. ABD buralarda bu şekilde iktidarlara hayata geçirerek kendi geleceğini bir şekilde garanti altına almaya çalışmaktadır. ABD'nin iki büyük hedefinin ilki kapitalist sistemi dünya üzerinde tek egemen sistem olarak hayata geçirmek, bunun için de hiçbir alternatif ve muhalif anlayışa tahammül göstermemektir. İkincisi ise bu sistemin jandarmalığını sürdürmektir. Bazen barışçıl ve şirin görünerek taşeron devlet ve örgütlere bu işleri yaptırmak bazen de askeri gücünü kullanarak bizzat müdahalelerde bulunmak gibi Orta Doğu coğrafyasındaki bütün manevralar bu hedeflere yöneliktir. Ama yine de bu kez ABD açısından 'istikrar' çok kolay sağlanamayacak gibi. Hem Rusya'nın Suriye'deki askeri üslerinin varlığı hem de bölgenin topyekûn ABD kontrolüne girmesi ihtimali Rusya ve Çin'in direnişe desteğini sürdürmesinin teminatı gibi görünüyor. Ama biliyoruz ki egemenlerin kendi hegemonya mücadelesi Orta Doğu'ya hiç bir zaman gerçek barışı getirmeyecektir. Orta Doğu'ya gerçek barışı ve kardeşliği getirecek olan Orta Doğu halklarının kendi öz güçleri ve antiemperyalist mücadeleleri olacaktır.

*** Suriye dışından gelen yabancıların oluşturduğu bir birlikteliktir. Hareketin mensuplarının Çeçenler başta olmak üzere çeşitli Kafkas halkları, Özbek, Tatar gibi Türk unsurlar ve diğer yabancı direnişçilerden oluştuğu ifade ediliyor. Yakın zamanda Suriye'de kurulan Necmettin Erbakan Tugayları hem muhacir unsurları hem de Suriyelileri kapsıyordu.**